

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{5}{8}$ = Május' 8-dikán

1830

A' Társalkodó Kiadójához

Ha Idegenek, kik Kedves Hazánk-
nak polgári alkotása' valódi állásával, és
abból foljő törvényeink' lelkével, és szer-
ző okaival nem eléggé esméretesek, a-
zokat rágalmazzák, és, oltsárólják, edgy
jól gondolkodó Hazafinak nem eshetik
oly' kedvetlenül, mint mikor egy haza-
fitól, a' kinek kötelessége a' törvények'
szerző okait is tudni, kivált ha hazáját
tanácsokkal éltetni bátorködik, a' ha-
zai gyökeres törvényeket megtámodtatni
látja; így fájdalmas érzéssel telik-el ből-
dógitó törvényeinket bétűllő hazánkfiai-
nak szíve a' midőn a' "Társalkodó ható-
dik darabjába figyelemmel megolvassa;
„a' birtokbeli Jus kereshetés örökös völ-
tának káros következései" tizimje alatt
Honnyi Bálint, képzelhetőképpen költött
név alatt ki adatott tzikkejt. Az alább írt,
nem kívánván társolkodni ily' módon
eztet annak is venné, a' minek maga ré-
széről tartya; de mivel a' Társalkodót
Ifiak is olvassák ezeknek szíveket kíván-
ván, az ily' törvényeinket oltsárló' mér-
gétől megoltalmazni, jónak tanálta az If-
júságra nézve maga; és sok más hazafi
társainak nevébe következőket meg-
jegyezni:

Ósi polgári alkotványunknak eredete,
a' magyar nemzetnek azon eggyezésén

gyökerezetik főképpen: a' mellyet a' ki
jött magyarok, a' magoknak vezérül, és
azután Uralkodóvá szabadon választott
Árpád nemzettségével kötöttek, szabad
nemzethez illő szabadsággal esett ez az
eggyezés, és tsak a' szabad választással,
választott királyi házak bírták, mind e'
mai napig is a' magyar királyi koronát,
's már a' midőn a' nemzet vitézséggel el-
foglalta a' gazdag Pannoniát, és Dacia'
egy részét, meg vólt a' külömbség, 's a'
hajdoni gyökeres nemzettségeknek tör-
'sökei vóltak a' nemzetnek elsői, ezen tör-
'sökös nemzettségeket nevelték a' magyar
Királyok' elsőbb idejébe a' be jött idegen
nemzettségek fejei, a' kik (advenae Ge-
nerationes) jöttek német, frantz, spa-
nyól, olosz, országokból, kik nem va-
lami vandórlók, hanem hazájokban is e-
lő-kelő urak lévén királyainktól öröm-
mel fogadtattak, vérek' ontásával, 's va-
lódi nagy szolgálatokkal nyertek egyen-
lősítést a' törösöki nemzettségekhez; 's így
a' két rendbeli nemzettségek az első osz-
táljkór, vagy az azután következett el-
sőbb esztendőekben nyertek fekvő jókat
nem Faedumokat, hanem örökséget,
és tulajdónt (Haereditatem et Proprietatem)
a' mint eztet a' Tudós Hór-
váth Istvánnak Pesten 1820-ba a' ma-
gyarországi gyökeres régi nemzettségek-
ről írt értekeződéséből meg olvasni mel-

tó, a' később időkbénis míg a' nemzeti character meg nem romlott, s a' magyar Királyok, a' magok méltóságokat fenn tudták tartani, többnyire tsak a' katonai, és polgári szolgálatok, s abból foljó érdemek' adtak ily' Birtokokat, és tsak későbbre az Erdélyi Nemzeti Fejedelmek, többnyire szerentsétlen idejekben jöttek be a' pénzért is való adományok (mixta Donatiók) nemlehet azért vétek ha Össeinek hív maradékai előtt kedves, és megbetsülhetetlen azon maroknyi föld is, mellyet Elei' ki hulatott vére nyomorúságosan szerzett, vagy a' Magyar Királyok Elei' érdemeinek adtanak; mivel tsak igaznak marad az most is az el holt magyar Poëta szerint:

Bóldog, ki Eleit, sok régi Össeit

Hosszan felszámlálhattya —

Hogy Haza hasznára, Királyok' jóvára
Eltek, meg mütathattya.

Ezen birtokok' tulajdonossai, oszlopai voltak a' koronának az az a' Hazának; mivel az igaz magyar Jus Publicumban a' Korona és Haza egyet teszen tulajdonok' mennyiségéhez képest értekek és életek fel áldozásával oltalmazták a' koronát, mind a' külső mind a' belső ellenségtől a' magyar föld nem volt még egészen így meg telepítve; de nem is lehetett bizni a' Királyoknak az/elsőbb esztendőkbén a' többféle maradvány nemzetségekből álló köz népbe ha nem tetek volna ezen tulajdonosok, soha a' magyar királyság, és magyar nemzet fenn álló erőt nem kaphatott volna; ez a' törvénynek a' Lelke, ezért kívánta a' magyar törvény az örökséget, tulajdont, az egybe olvadástól meg oltalmazni, és a' késő maradéknak is ára útát nyitni, hogy elei' tulajdonát és örökségét, mellyet ne talántám, egy vagy más szerentsétlen környülállás kezéből kifatsart, a' maradék törvényes kórlatok mellett vissza szerezhesse, hogy így a' magyar tulajdonos'

hazájához, koronájához való kötelességet teljesíteni ereje légyen; főképpen ezen törvény' lelke oltalmazta — meg a' magyar nemzetet attól: hogy II-dik András alatt 'sidóvá ne változzék, és a' gazdag Ismaëliták, a' vérrel szerzett magyar tulajdont örökre meg ne vásárolják.

Ha a' nemzetségek ki hálnak a' birtok vissza tér a' koronához, azaz, a' Királynak Jussa, kötelessége hogy a' magvaszakadásból jött birtokokkal más érdemeseket megjutalmaztasson, és az ily' esetekben, a' Deficiensnek tsak királyi meg egyezés mellett szerzésekkel, s egyezésekkel lehet azt más nemzetségekre által juttatni: nagyon szép lelke ez a' mi törvényeinknek mivel így Királyaink gyakorta módot találnak, hogy az érdemeket és hivséget meg jutalmaztassák nem lehet, hogy a' Deficiens örökre elpazérólja tulajdonát, azt egy szerentse' fia, a' kinek minden érdeme pénzben áll, s a' ki nétalán a' Királynak hívségtelenynye, a' nemzetnek ellensége lehet, pénze után meg nem örökösítheti, ha pedig áltana az Honnyi Úr kívánsága úgy sok érdemetlen a' Deficiensekről nagy jószágot venne, és a' király jus a' mely a' Haza' javával édg, el lenne temetve s nem lenne módja az érdemek' jutalmát nyerni, s így a' midőn a' nemesi Jussokat támodja — meg, Honnyi Úr, egyenesen a' Korona' legnevezetesebb jussát akarja eltöröltetni.

A' mi időnkben eleget igyekezett a' frantzia nemzet ilyen Honnyi Bálint Úr által javasolt principiumokon fundálni fenn lételet, eltöröltte a' tőrökös nemzetségeknek tulajdonosi jussát; ezen mérész próbát, drágán megfizette, állandolag megtanította a' népeket, hogy a' nemesség a' maga illendő határai között, legnagyobb oszlopa a' monarchiának, híjába igyekeztek a' Montesquieu ezen állatását az újabb Írók megtzáfólni, a'

nagy hódlató, midőn Császárságát felállította, maga is Nemzettséget kívánt teremteni, még pedig vagyonos tulajdonos nemességet, a' kinek vagyonyját tulajdonát eladni soha se volt szabad, a' mostani frantzia felső Kamarába ülő Pairek' jószágai elidegeníthetetlenek; Anglia országban a' felső Ház leginkább oltalmazza a' Haza' jussait, és magyar tulajdonnak örökösége, s annak vissza szerzésébe a' maradéknak fenn-álló jussa egy fő-oszlópa volt mindenkor a' magyar koronának.

De mi kára vagyon ebbe akár kinek is? Nints ebbe a' nemzetnek közönségesen véve, mivel a' tartya fenn a' koronát, és a' nemzetiséget, azaz állítása Honnyi Úrnak, hogy a' társasági életet kedvetlenné teszi, feleletét tsak abban is tanálya: hogy ily okból ki menve, ha egy úton-álló éjtzaka a' 'sebemből a' pénzemet, erővel, vagy mesterséggel kilopta és én több esztendők múlva kivilágosítom ezen történetet, a' tolvaj' maradékiról, nem kellene a' pénzt vissza kérni, mivel a' tolvaj' maradéka már megszokta azon pénzt magáénak tartani; de nem elég szerentsés azon tolvaj apának maradéka, ha a' pénzt több esztendőig használhatta, és aztat sok utánnaivaló járás után, minden haszon-vétel' megtartása mellett tartozik megfizetni egyéb aránt az igaz társolkodás az ily' esetekben aból áll, hogy az ily' perek, személjes ellenségeskedés nélkül folytatódjanak, s nem is lakoznak a' perlő felek egy Heljségben, ha lakoznak a' nagy társoságokban jobban elegendnek el, mintsem ez, a' társasági életet akadáljoztatná, és ez, gyengébb ok is, mintsem a' magyar tulajdonos vissza szerzésében akadáljúl kellene felvenni.

Azt írja továbbá, hogy a' nagy akadálja a' tudományok 'elő-menetelének, és a' törvény' tanulását, a' deák nyelv'

szükséges voltát, ebből foljő nagy rosszszaknak írja. A' törvények tudomány-nya' tanúlása a' legnagyobb tudósokat szülte; Cicero, a' ki maga is ügy-védő volt, tsak elő mozdította a' világ' tudományosságát? Angliaországban még most is a' legnagyobb Haza' oszlópai a' Törvény-tudók, Ügy-védők; Frantziaországban a' régi Parlement' Tagjai, és Ügy-védei, a' legnagyobb tudományos munkákat írtak; a' magyarországi Fiscalisokkal nagy Haza emberei születtek. A' törvény' tudományra egybe van kötve több nevezetes tudományokkal, egybe a' nemzeti történetek' tudásával, a' Haza' hajdoni, és mostani állása' tökéletes esméretével; mit tanulhatna a' magyar Nemes Ifjú' ennél szükségesebbet, és hasznosabbat? A' Nemesség' kotelessége az Hazát szolgálni kardal, pennával, részt veszen a' Vármegyei Gyűléseken, sőt egy része az Ország' gyűlésében, a' törvény-tévő hatalomban hogy lehet e' nélkül a' maga kötelességének eleget tenni? melyik Hazafi hadhatja helybe Honnyi Úrnak ezen állítását, mely a' hazai törvények' tanulását, és az ára fordított időt károsnak állítja. —

A' mi a' Deák nyelv' tanulását illeti: hogy az a' tudományok' kültsa, minden tudja, a' ki ebbe egészen idegen, az tudományos nem lehet, hanem tsak tudakos. Angliaországban a' Nagy Pitt és Canning, az Ország' Házába tartott nagy beszédeiben, gyakran a' Római Írókból több rendeket elé-hoztak; angliországban, hogy a' tudományok virágzanak, tsak megengedi Honnyi Úr; de ott a' tudományos intézetekben, a' Deák sőt a' Görög Literatura is legnagyobb virágzásba vagyon, más kérdés az: hogy kellene - é kívánni, hogy a' törvények magyar nyelven foljanak egy átaljába, vagy régibb törvényeink országos végzészől maggyarra fordíttassa-

sanak, és a' magyar-nyelv főképpen miveltelessék, ezekben már is sok előlépések tetettek; de mind e' mellett kell deákul tudni, kell törvényt tanulni.

Nem átalja, a' mi legtöbb ezt írni Honnyi Úr: "hogy irtóztató sokasága, „eggyik a' másikat félig meddig, vagy egészen eltörlő, híjjanos, és résszerént „kéttséges értelmű Törvények és Rendelések' zürzavarából, kéntelen az Ifjú „tanulni". — Azt gondolom, hogy a' Hazai Törvényeknek ily' megtámadtatását magyar penna után ki nyomtatva Erdélybe még nem olvasták. Honnyi Úr méltóztatott elfelejteni, hogy a' legjobb Uralkodó le tett Hitével köteles a' Törvényt óltalmazni; a' ki ily' mérészen megbántja a' Haza' Törvényét, kit bánt meg? Igaz, hogy a' Magyar és Erdély országai Törvényekben sok változások estek; de úgy is kellett lenni kilentz száz esztendőök alatt; de a' Fundamentalis Törvények, a' mellyek közé tartozik a' nemesi Tulajdon' védelme, 's nem változott, azt Honnyi Úr-is megesméri.— Angoly országnak, sokkal számosabbak a' törvényei mint Magyar és Erdély országnak, több századok egymással ellenkező Törvényeket szültek ott is, 's az az ország bódog, a' kinek a' Törvényeit nem egy tudós író asztala mellett tsupa képzelt theoreába készítette, vagy nem egy Hód óltató erőszakkal ki dólgozva nyomja a' nemzetre, hanem az értelem tapasztalás, az idő följlta és megfontolás szüli a' lehető változásokat is, 's az ily' Törvényeket, mely a' Magyar Nemzetet a' kilentzedik században is bódogíttja, 's a' melyet nem egy Hódóltató nyomott a' Nemzetre, tiszteletbe nem tartani, egy Magyar hazafihoz nem illik, reményleni lehet, hogy a' Törvény' hozó hatalom, Honnyi Bálint Úrnak ezen tanátsát nem fogja követni; mért, ha elvétetik a' Nemestől a' Tulajdon Öröksége, azaz, a'

Magyar Aristocratia önként elpusztítottik, megrázodik a' Magyar Monarchia, melyet a' Magyar régi törsökös Nemesség, hívséggel tartott fenn, és kötelessége szerént, az újabb időkben is, védelmezni kész vala.

Nem gátolja a' Kereskedést is, a' mint Honnyi Úr' állítja a' Magyar Tulajdonnak örökös volta; az ily örökösítések' perei a' Törvény' értelme szerént hosszasok, többnyire, a' ki ezeket indíttja, nem maga magáért, hanem a' maradékért foljttja, és Indiákat hat-szor is meg lehet járni a' mig edgy ilylyen Per leföly.

Irja továbbá Honnyi Úr: hogy a' perlekedésre sokpéncz elmenvén, nem marad fenn a' köz Jó' elő mozdíttására, és hogy az ily' perlekedök el is szegényednek, részemről azt gondolom, hogy nagyon kevesen tudják, kivált Ifjaink közül mohos Jussait, és Nemzettsége Történeteit; és erőssen régi vissza szerző pereket a' Perék' Laistroma ritkán is mutat. A' mi a' köz-jóra való adakozást illeti: soholt kevesebb panasz nem lehet a' Jóltéteményekre mint éppen Erdélybe, ámbátor minden embernek kitsiny a' jövedelme; de még is a' Törsökös Nemesség' Elei fundálták a' Templomokat, és Papokat, és ma is azok tartják, a' tős gyökeres Nemesség, a' kiknek Jussaik' keskenyítettéséről vagyon szó a' Tudományok', nevelés' elő mozdíttására, a' maradékok' hasznának elmellőzésével nagy hagyományokat tettek, melynek Tőkepenze tartja fenn a' Kološvári, Vársárhelyi, és Udvarhelyi fő oskolákat, és segítti a' N. Enyedit is; fenn nevezett három Fő Oskola mai napig is több törsökös Nemzettségek' jószágaiból sok Déz-mát veszen, 's ezeknek köszönheti fenn lételét; a' Catholica részen Apór István, Gyulafi, másokat elhalgatva, főképpen nagy fundatiókat tettek. Valjon, ha a'

Jószágokat szabad lessz örökösön úgy eladni, hogy vissza ne szereztethessenek a' tudományosság, és nevelés, mivel lesz jobban elő mozdítva? megfordítva, mentől inkább eltemetődnek a' Jussok, elaprosodik a' vagyon, annál kevesebbé lehet Erdélybe reményleni a' köz jóra való segedelmet. — A' Nemesség' régi Elei tettek sokat, és annyit, hogy egy országba se többet; tésznek a' kevéshez, és környülálláshoz képest most is; adnak Oskoláknak, Ispotáljoknak, Nemzeti Institutumoknak; de hogy az Erdélyi nemesség zsirjából meg gazdagodott Kereskedő, a' kik mindennap készek a' nemesség' tulajdonát, ha örökösön kiválhattatlanul megvehetik; megvenni, a' köz boldogságra tudományosságra semmit-se tettek, semmit-se tesznek, azt láttyuk.

A' tsupa Fiat illető Jószágoknak is nagy otsárlója Honnyi Úr, az Angoly, és Frantzia országokban lévő Pairek' jószágai tsak a' nagyobbik fiúra mennek, így tartódik fenn a' nemzetség' disze, és ereje: de miért lenne a' tsupán fiat illető jószág veszedelmes? A' fiak' kötelessége a' leány testvéreket felnevelni, mind addig, míg férjhez mennek, vagy ha férjhez nem mennek hóltig tartani tisztességesen, és midőn férjhez mennek ki házosítani: ezen kötelességek oly nagy terhek; hogy a' fiú többször megvette a' maga jószágát; de Eleink' böltsessége, ezt még is azon bölts okból rendelte: hogy a' törzsökös nemzetségek fenn tartatódjanak, és Hazájokhoz való kötelességeket módjok légyen telyesíteni, az ily' nemzetségek' tagjai tették is eleitől fogva Erdélyben, a' fennebb említett áldozatokat a' Haza' javára, de talám azt lehetne még inkább kívánni, hogy közönségesen minden fekvő Nemesi Birtok, légyen, tsak fiat illető, a' leányok neveltessenek szeliden és erköltsösen, és nem a' gazdagság légyen a' leánynak érdeme.

Nézi továbbá a' mi a' Birtok' bizonytalanságát, és abból följlható károkat, erre nézve-is, a' mi nagyon előrelátó Eleink bölts Törvényeket tettek, a' régi jussokat vissza szerző úgy nevezett feltörő Perek, nem egy két esztendeig följlnek, hanem a' Törvény' értelme szerént hosszú természetűek, a' jószágokat biró a' szerzett jószágból perelhet költséget, fáradságot, a' midőn a' tulajdonosnak vissza is adja nem fizet, sőt minden épületeket, javításokat kész pénzül vissza nyer, és az ily' peralatti Jószágokban az építések javítások nem akadályoztatnak, sőt többnyire, ott még kelletin is inkább tétetnek, hogy annál terhesebben juthasson a' valóságos Tulajdonos ahhoz. Vagyon továbbá arra is úttya a' Törvény' értelme szerént, a' szerezni akarónak, hogy szerezzon; a' zálogosításokat elhalgatva, a' hasznos tserék, sőt a' helyes okból tett vásárok is megállhatók, azomban, hogy egy hatalmas Úr, eltserélje, a' netalám hivatalra vágyódótól, vagy pazérlótól: hogy egy vagy más dolgába az ötlet partfogolja; egy fél faluját, és adjon néki tiszszér is kevesebbet, vagy a' valóságért, papirosra irt Just adjon, vagy hogy egy valaki, Háromszéki hirtokát, a' mely tiz ezer forintot is meg ér, 500 forinton eladja; tsak abból az okból: hogy ő Torda Vármegyébe lakván, nints kéz ügyibe: hogy az ily' vásárokat, és tseréket több esztendők múlva, egy szegény nemes Ifjú, akár gazdálkodása; akár tudományja által elő segítettvén, a' néhai Hatalmas Úrnak negyedik maradékától ki keresheti; mi ebben az igazságtalanság? mi a' Hazára, a' nemzetre, pallérozódásra, a' földmivelésre; az életbéli Társaságra a' kár?

Azomban tegyük-fel, légyen szabad a' birtokoknak örökös eladása, és aztat a' maradék soha semmi úton vissza-se

nyerhesse; Erdélyben, mely kevés a' Magyarság: nem a' Nemesség, és Székelység tartya-é fel itten a' Nemzetiséget egyedül? mi haszna lessz abba a' Hazának, ha a' Magyarok, és Székelyek' birtokát megveszik örökösön, az Örmények, Görögök, vándor Idegenek, és hatalmasodni kezdett Oláhok? mi haszon abból, hogy azon törsök nemzettségeknél maradéki, a' kik a' Hazáta' veszedelmes időben megtartották, elpusztúlnak, és mintegy szolgává válnak, 's elé' jönnek a' szerentse' fiai, a' kiknek ott a' Hazájok, a' hól jól van dolgok?

Egy gazdag pénzváltó fél Erdélyt megveheti kész pénzen, és akkor csak a' lenne a' nyereség: hogy elhunyna a' Magyarság Erdélyből, el azok a' kiknek köszönheti Erdély a' tudományosságot, és neveltetést nagyobb részint.

Meg lehet, hogy Honnyi Úrnak ezen Társalkodóba úgy annyira ajánlott principiuma, talám önkéntesen éppen ide tzelez, és a' mitől egy igaz Magyar Hazafinak borzadni kell, éppen abba találja a' köz boldogságot; mert arra se panasználhat, hogy az érdemet jutalom nem követheti. A' mi időnkbe a' legjobb Király, több katona és polgári érdemet szép birtokkal ajándékozott-meg, és ezen érdemeseket részeltette a' Haza, ha idegenek voltak, a' nemzetiségbe, sőt annak is, a' ki szerentse' fia, és gazdagsága; tsaknem egyedülvaló érdeme, vagy on alkalmatossága, a' Magyar Korona alatt Bánátusba fiú ágra birtokot szerezni. Nintsen azért oka Honnyi Úrnak, a' Törvényeket menthetetlen kitételekkel megtámadni, és oly' principiumokat támogatni, a' melyek, ugyan nem ujjak telyességgel, és nem a' Honnyi Úr' tálmányai, hanem a' melyeknek állhatatlanságát már Európa jól megesmerte. Nem a' Nemesség' Jussait kell gyengíteni, hanem inkább azt kell írni: hogy ki-

vánatos lenne, hogy minden törsökös nemes megtanúlja magát igazán Nemésen viselni; tanulja-meg a' Haza' Törvényeit, annak történeteit, legyen, ha megszóllittatik, a' Hazának szolgálatjára, a' földöt, 's kitsiny birtokotskáját mivelje, gyarapítsa, okossággal, és Felebaráti szeretettel, a' mi jót a' köz jóra tehet, azt elne mülassa.

Ez az, a' mit Honnyi Úrnak értésére adni, azért kívántam, szükségesnek, hogy a' netalántán a' Honnyi Úr' principiumai, a' mindenre hajlandó Ifjúságot elne ragadják és sziveket a' Haza' szeretetétől, jó Törvényeink' betsüllésétől, a' deák nyelv' gyakorlásától, a' Törvények' tanulásától el ne vonnyák, ne hogy a' köz életre ki jöven, a' Honnyi Úr' tanátsát meg banni késő legyen. Semmi vetélkedésbe, vagy feleletbe Honnyi Úrral egybe jöni nem kívánok, és semmi esetre, akar mi legyen is a' következése, írni nem fogok.

A' Társalkodó' sat. (94-ik lap 11-ik sor)
Egy Tős Gyökeres Magyar
Nemes Ember. —

A' Nemzeti Társalkodó' 13-dik számjában kijött kérdések között a' 6-dikra (A' Nemzeti lépesedést melyik ágával a' gazdaságnak lehetne inkább elérni akkor, mikor a' föld termésének bőtermése pénzbeli szegénységet szokott okozni a' producensnek? Füleltetés *)

Erdélyország mind politicai mind Geographiai helyheztesésére-nézve úgy

* Tréfából írta-é ezt az író, vagy mint tisztességes provincialismust, a' Redactio nem meri megítélni. Ha tréfa: úgy, igen hosszú fülv tréfa: ha szokott szó; úgy, tsak azt nyilatkoztattja ki, hogy azt, egész Magyarországon, tsak az ok-talan állatokról mondják, nevezetesen a' lóról, nyúlról, ürgéről, ebről, 'sat. vagy tsúfságból emberről is, mikor halgatózik. Az Auscultantst, tréfából, Fülesnek mondják. Nem jobb lett volna-é ide: Esz méltetés? —

áll, hogy a körülötte lévő szomszéd országokban majd mindenféle termések bővebben teremvén, a' béhozatala pedig azon terméseknek nem lévén megtiltva, Erdélyből ki, igen ritkán visznek, bé pedig gyakran hoznak productumokat. A' bór egyedül az a' productum a' melyet Bucovina-felé, visznek-ki, de ezen kivételéről is a' bornak nem lehet azt mondani hogy Erdély activ kereskedést folytatna borral, ha az ember felvészi azt, hogy mennyi idegen borokat hoznak másfelől bé Erdélybe kivált Oláhországiakat (Brassó' vidéke és Háromszék nagyobbára Oláhországi borral él) természettel folj tehát, hogy Erdélyben a' bőv termések (mint a' mely maga kéntelen consuminálni a' maga productumait) a' bő esztendőekben a' producens' nyakán maradván a' productumok árrok szerfelett leszálván a' producensnek pénzbeli szükségét okozzanak, ezen helyheztetésből folj azon fájdalmas sorsa is Erdélynek, hogy a' productumok legnagyobb hővsége, az azokbanvaló duszkalás után, egy pár terméketlen esztendők következvén-el, egy része a' népnek élhel halással küszködik, ezen helyheztetéséből állítom, folj ezen siralmas sorsa az országnak; mert a' termékeny esztendőkben meg nem fizetvén a' productumok a' fáradságos industriát, ez az industriával járó költséget, industriát nem is teszünk, nem is tehetünk, nagyobb része az embereknek tsak annyit természet mint a' mennyire elkerülhetetlen szüksége van, és minden költség nélkül megtermesztheti, majd minden mezei gazdaságok úgy állanak mint nagy apáink idejében állottanak (akkor a' mikor a' luxus fél-ekkora sem volt 's következőleg, a' luxus-portékákért fél annyi pénz-sem ment-ki az országhól). Mint-hogy pedig sem geographiai fekvésünkön sem politciai helyheztetésünkön változtatni hatalmunkban nintsen, ahhoz kénék min-

den egyes hazafinak fogni a' mihez kinek-kinek szabadsága van, és a' mely által magának is immediate hasznot tehet, gazdaságát finantiáját jobb lábra állíthatja, ugyan is van Erdélynek ma actu is kitsiny kereskedése szarvas-marhákkal, lovakkal. Lehetne Erdélynek egy-általában mindenféle marhával activ kereskedése, ha azok nagy mértékben javíttatnának és tenyésztetnének, vélekedésem szerént, nagy haszon lenne a' ló-tenyésztetés és fainításban nagy haszon a' szarvas-marhák tenyésztésiben, fainításában, különösön nagy haszon lenne spanyol juhok (vagy merinok) szaporításában fainításában, haszon lenne az eperfák' szaporításában, és az sejemhogarak' tenyésztésiben, haszon lenne a' sertés tenyésztésben is kivált' ha az igazgatás az havas alföldi sertések béhozatalát megnehezíténé, az által azoknak haszonnalvaló szaporíttásokban, azoknak tenyészthetésit favorizálná.

Azt lehet ezekre mondani, hogy jó volna mind, de Erdélynek nintsen ezen marhák tenyésztésre megkivántató Téli és nyári pascumok. Tagadom én ezt; használtassanak a' nyári pascumok jó rendel, erdélyben 10 annyi jobban pascuálhat mint most, téli pascumra-nézve természetünk gabonát, adjuk annak szemit a' marháknak, ötödresz szénával tsak nem elvesztegetett szalmával felette sok marhát teleltethetünk igen jól ki. Mihelyest a' marháknak szemet kezdünk adni, mindgyárt gabonáinkat visszük marháinkal a' külföldre, 's megszűnik a' kérdésben feltett panassza a' producenseknek. Bár annyit érő sejemgyapjú vitettethetnéki dolgozatlan mint a' mennyi árrú posztót hozunk bé, bár annyit érő sejmet mint a' mennyi sejem portéka jönn-bé, bár annyit érő ló, marha, sertés, mint a' mennyit érők a' luxus portékák. a' mellyek bejönnek, úgy, legalább ha ac-

tive nem is, de passive sem állanánk. Én gazda nem vagyok, hazámnak is statisztikai állapotjával kevésbé vagyok esmeretes, ingyen sem hiszem hogy a' feltett kérdést valamennyire is kimerítetem volna; használjon vélekedésem kovágyanánt, üssenek belé az erőssek, 's adjunk akkora szikrát, hogy minden hazafi szív a' Köz érdekére meggyűljön. (Gazda, Nem-gazda legyen ez a' jó (talán Székely) Hazafi; hasznosabb tanácsot nem adhatott volna a' nem hájogos szemü Mezeigazdáknak: — experto erede R.— Mi Erdélyt—földjét, fekvését, égtáját — semmihez sem hasonlíthatjuk úgy, mint Svájtzhoz, — mezőségeit pedig a' Kunsághoz; industriáját — ? — Red.)

Pusztá-Tsán Xr.

Kérdés: "Hol van Erdélyben, vagy oda közel, próbát kiállott Takarmány-aprító (Szetska metző) nagy machina, — nem az a' közönséges, kistsín félkéz-metző?"

Kérdés: "Hol van legközelebb Gőzmív-készítő tökéletes jó fábrika, — van-e az austriai Birodalomban? — hol lehetne legőltőbb szerrel jó t készíttetni?"

Kérdés: "Hol van legközelebb tehénrépa (burgunder-, runkel-, mangold-Rüben)-tzuikor-fábrika és raffinerie — Franciaországon kívül és innen?"

Feleletet adhat a' jószívü Hazafi — "A' Nemzeti Társalkodó' Kiadójának — adresse alatt, Kološváron.

A' Nemz. Társalkodó' fizető-Olvásóinak Név-Laistroma' folytatása.

B. Wesselényi Jósefné ÖNga Kološvár.
T. Pásztohi Ferentz, Not. D.Sz.Márton.
T. Benkó Andr. Pap - Abrudbánya.
T. Bothos Sám. K. Perc. Tompa.
T. Gál Elek Mar.Sz.Al.Jegy. Siketfalva.

T. Sálánki Ferentz Ref. Pap Haró.
T. Borsos Márton Deák - N. Enyed.
T. Bárdy Kár.'s Társai Deákk. N. Enyed.
T. Szabó Jós. Urad. Tiszt. Székelyföldv.

ELŐFIZETÉS

A' kinek az Erdélyi két Magyar-Foljórás közzül akarmelyik tettzik, a' következő Fél-esztendőre befizetheti már a' taxát. A' kettőnek fél-esztendei ára egygyütt 5 for., a' Társalkodóé, külön-külöve, 2 for. 30 xr. C. p. — A' kik a' múltkor a' Társalkodóért egész esztendőre fizettek; ne sajnálják beküldeni a' Nyugtatót: külömben nem tudjuk kik legyenek azok. A' Híradót jártatókra-nézve, nints semmi baj: mivel' ezek protokolálva vannak.

Ezen Foljórásoknak mostani derék Olvasói azok, a' kiktől azoknak elterjesztése függ. Munka, van elég, és a' nevedő szaporodásból úgy-láttzik, minél-tovább annál-nagyobb számmal és derekabb Munkák jönnek. Bár 2 árkust lehetne hetenként kiadni, fináncziális tekintetben; a' felbuzdult Írók, elgyőzik. — Elég legyen ez az egyszeri tudósítás, mely már a' Híradóban is megjelent — a' kinek van magyar füle a' hallásra, — hallja.

MAGYAR- NYELVNYOMOZÓ

Be, ezen értelmében vaj-mi, óh mitsoda, haj mi nagy 'sat. különös beható beszéd-rész. Hogy kell kimondani, — azt, még Magyaroknak is nehéz megmagyarázni írással. Ha consonans áll utánna; akkor, elég annak jó hangzását ezzel adni-elő, hogy az a' consonans erőssen dageseztetsek, kéttzereztessek-meg, mint, Be bátor, éppen így hangzik jól: Bebb—bátor! benn — nagy, bekk — kistsiny 'sat. de ez: Be okos, így hangzik: Be — — okos!